

A múlt itt van előttünk

Krúdy Gyula:
Öreg szó az ifjakhoz

Az Aqua Kiadó gondozásában megjelent két kötet – ahogy a szerkesztő, Kelecsényi László utószavában olvashatjuk – a Krúdy Gyula mindkét életműsorozatából kimaradt hatszáz cikk közül száztizenkettőt tartalmaz, melyeket az 1914–1933 közötti években közöltek a korabeli napi- és hetilapok. Az első kötet 1922-ig öleli fel, főként a Magyarország hasábjain kéthetenként, néha négy-öt naponta közölt írásokat. De találunk köztük olyan tárcákat is, melyek ugyanazon a napon – a Déli Hírlap és a Színházi Élet oldalain – láttak napvilágot. A második kötet 1923-tól kezdve tallóz, egészen a szerző halála előtti utolsó munkáig.

E publicisztikákban, mint Krúdy regényeiben is, jól kitapintható az a finoman részletező írásmód, az a bensőséges hangneme, amivel megteremti a rá oly jellemző atmoszférát úgy, hogy mégis a műfaj keretein belül marad. Precízen, mégsem szokványosan tájékoztat I. Ferenc József haláláról vagy a divatjamúlt szalmakalapról, az 1848-as honvédek szivarvég-malmáról (amit egyébként – ahogy ez a könyvből is kiderül – idősebb Krúdy Gyula talált fel) és az 1930-as „szoknyacsatáról”, miközben élményszerűen jeleníti meg század eleji Pest hangulatát. Témái mindig figyelemfelkeltők és érdekesek. Nemcsak azért, mert a már említett atmoszférateremtéssel teszi azzá őket, hanem mert gyakorlott újságíró lévén, egy egészen újszerű látószögből közelít rá a témára.

Írásaival mintegy azt sugallja, hogy „valahogyan” közelíteni nem elég. Ennél jóval több kell, legyen az egy különös látásmód, vagy a magyar nyelv zeneiségének bátrabb kihasználása

(amivel Krúdy gyakran élt), vagy bármi, ami egy kis színt, életet visz a napilapok szürke egyhangúságába.

A szerkesztés érdeme, hogy e válogatott cikkek egymás mellett sorakozva, egységes vonalvezetést mutatnak. Sehol nem törik meg az a képzeleti vonal, melynek mentén haladva megismerhetjük a szerző kritikai látásmódját és szerepét e társadalomban. Az írásokban visszatükröződnek életének meghatározó momentumai. Kirajzolódik a folytonosan a múltat kereső ember alakja, aki nem bízik a jövőben, mert: „A jövő álarcban jár... De a múlt itt van előttünk, sokkal érzékenyebben, sajgóbban, megtapinthatóbban, mint Krisztus sebei.” Fokozatosan haladunk a háború éltetését megörökítő (A magyar szurony, A hősi halál), majd az elfordulás esztendeinek rezignáltabb (Őszi vallomás, Szeptember) lenyomatái között. Aztán a margitszigeti évek írásain keresztül eljutunk az utolsó években született tárcáig, melyek közt ott találhatjuk azt is, amit a beteg és ma-

gányos író halála előtt egy évvel egy gyertyacsonk mellett ír meg (fizetéseképtelensége miatt kikapcsolták nála az áramot). Mi más lehetne az írás címe: „A pesti villamoslámpa ötvenesztendő születésnapjára”.

A könyv befejező írásával mintegy visszatérünk Krúdy szülőföldjére: Nyíregyházára, ahonnan elindult egy fiatalember a lüktető nagyvárosba, Pestre, ott pedig már nem volt más, mint (ahogy kortársai nevezték) egy „magányos lovag”, aki az írásban látja élete értelmét, s addig írt, kutatta a múltat, amíg – mint utolsó gyertyacsonkja – ő is el nem „égett”. Ha e különös, olykor a jelent idéző múlt megismerésére vágyunk, nincs más dolgunk, mint elolvasni e remekket. Mert ahogy ő maga írja e könyv hasábjain: „Azt hiszem néha, hogy manapság egyetlen jó dolog van a világon, hírlapokat olvasni egy kényelmes karosszékből. Az ember többet él olvasás közben egy nap alatt, mint valamennyi ősapja.” (Aqua Kiadó, Budapest, 1955.)

Czompó Judit

